

seria de autor

OZ Amos

Serie coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Amos Oz

Acolo unde urlă șacalii

Traducere din ebraică și note de
MARLENA BRAESTER

HUMANITAS
fiction

Cuprins

Acolo unde urlă șacalii	5
Nomazi și viperă	28
Calea vântului	52
Înainte de vreme	81
Mănăstirea trapistă	111
Foc străin	141
Toate râurile	179
Mântuirea	213
Piatră găurită	228
Pe pământul ăsta blestemat	269

ACOLO UNDE URLĂ ȘACALII

1

Într-un târziu hamsinul s-a potolit.

O boare dinspre mare i-a străbătut densitatea, lăsând să treacă unde răcoroase. La început s-au făcut simțite ușoare pale nehotărâte, coroanele chiparoșilor unduindu-se lasciv, străbătute parcă de un curent care urca dinspre rădăcini, făcând să vibreze trunchiurile.

Spre seară s-a întetit vântul dinspre apus. Hamsinul a fost alungat înspre est, dinspre câmpie spre munții Iudeei, și de la munții Iudeei la valea Ierihonului, și de acolo spre deșerturile scorpionilor tot spre est de Iordan. Era probabil ultimul hamsin. Se apropie toamna.

Copiii kibbutzului au împânzit spațiile verzi cu țipetele lor stridente. Părinții au scos șezlongurile de pe terase în grădini. Orice lege își are și excepția, obișnuia să spună Sașka. De data asta, Sașka a fost excepția, închizându-se în camera lui singur, pentru a scrie încă un capitol din cartea lui despre problemele kibbutzului de-a lungul anilor.

Sașka e unul dintre fondatorii kibbutzului nostru și unul dintre membrii săi cei mai de seamă și mai activi. E un bărbat lat în umeri, cu fața roșie, ochelari, o expresie sensibilă și plăcută, emanând o siguranță

părintească. Debordează de o energie nestăpânită. Briza serii traversa camera, obligându-l să așeze o scrumieră peste foile gata să zboare. Însuflețit de o inimă largă își cizela frazele. „Alte vremuri“, își spuse Sașka, „alte vremuri, care cer noi idei. Cu condiția să nu pierdem vremea, să nu ne întoarcem de unde am plecat, ci să fim iuți și inteligenți“.

Zidurile caselor, acoperișurile de tablă ale șoproanelor, grămada de țevi de fier de lângă atelierul de fierărie începuseră să emane căldura pe care o înmagazinaseră în zilele de hamsin.

Galila, fiica lui Sașka și a Taniei, stătea sub dușul rece, cu mâinile lipite de ceafă și împingând coatele în spate. Baia era întunecoasă. Chiar și părul ei blond, atârându-i greu și ud pe umeri, părea aproape închis la culoare. Dacă baia ar fi avut o oglindă mare, poate aș fi stat în fața ei privind-mi corpul. Încet, cu tandrețe. Ca și cum aș privi briza mării care bătea acum afară.

Dar dușul era mic, un fel de celulă cubică, și nu avea, nici n-ar fi putut avea, o oglindă mare. De aceea mișcările Galilei erau repezi și încordate. Nerăbdătoare, se șterse și se îmbracă cu hainele pentru seară. Ce vrea de la mine Matitiahu Damkov? M-a rugat să trec pe la el după cină. Când eram mici, ne plăcea să ne uităm la el și la caii lui. Dar să-mi pierd seara într-o cameră de burlaci mirosind a transpirație era prea mult. E drept că promisese să-mi dea niște vopsele din străinătate. Pe de altă parte, seara e scurtă și alte ore libere nu mai avem. Suntem fete care muncim.

Ce aer încurcat și nenorocit avea Matitiahu Damkov când mă oprise pe aleea dintre case, spunându-mi să vin în camera lui după cină! Despica aerul cu mâna ca un

fierăstrău și parcă încerca să prindă cuvintele din ham-sin cu gura ca a unui pește însetat, dar fără a le găsi pe cele pe care le căuta. „Chiar în seara asta. Merită să vii o clipă“, a spus, „ai să vezi că te va interesa. Doar pentru o clipă. E și destul de... important. N-o să-ți pară rău. Pânze pentru profesioniști și vopsele... tot ale unor pictori profesioniști. De fapt, toate astea le-am primit de la vărul meu Leon, care trăiește în America de Sud. Eu n-am nevoie nici de vopsele și nici de pânze. Eu și pictura! Toate sunt pentru tine, dar să vii neapărat“.

Când își aminti de cuvintele acelea, Galila se simți îngreșată și amuzată. Se gândi la slujenia fascinantă a lui Matitiahu Damkov, care o alesese pe ea ca moștenitoare a pânzelor și a vopselelor. Ei bine, m-aș putea duce să văd despre ce e vorba și de ce m-a ales tocmai pe mine. Dar n-am să rămân la el în cameră mai mult de cinci minute.

2

Sus în munți, apusul soarelui e brusc și tăios. Kibbutzul nostru se află la șes, iar șesul netezește apusul și îi îmblânzește căderea. Întunericul, ca o pasăre migratoare obosită, cuprinde încet pământul. La început se întunecă magaziile și depozitele fără ferestre. Întunericul nu le întristează, pentru că niciodată nu le părăsește. După care urmează locuințele. Un cronometru declanșează generatorul. Bubuitul său reverberează în josul pantei, precum bătăile unei inimi, sau ca o tobă îndepărtată. Venele de electricitate se trezesc la viață și un curent ascuns trece prin toți pereții noștri subțiri. E momentul în care țâșnește lumina la ferestrele caselor

veteranilor. Dispozitivele de metal din vârful turnului de apă adună ultimele sclipiri ale soarelui și le păstrează încă timp îndelungat. Ultimul care se pierde în întuneric e paratrăsnetul metalic din vârful turnului.

Bătrânii kibbutzului mai rămân încă să se odihnească în șezlonguri. Ca niște obiecte neînsuflețite, se lasă copleșiți de întuneric fără nici o încercare de a i se opune.

Puțin înainte de ora șapte, kibbutzul se pune în mișcare înspre sala de mese. Încet, continuând discuțiile din cursul zilei, sau vorbind despre ce e de făcut mâine, sau în tăcere. E ora la care Matitiahu Damkov iese din vizuina lui și se alătură oamenilor. E ora la care el nu mai este o excepție. Își încuie ușa camerei, lăsând în urmă tăcerea singurătății lui, și se alătură rumorii din sala de mese.

3

Matitiahu Damkov e scund, slab și tuciuriu, doar oase și mușchi. Ochii înguști și adânciți în orbite, maxilarele ușor curbate, iar pe chip i se citește permanent expresia unuia care ar zice mereu: „Știam eu!“ Ajunsesse la noi puțin după sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial. De origine din Bulgaria. Unde fusese și ce făcuse – Damkov nu povestea. Nici noi nu-i ceream socoteală. Deși mai circula și o poveste legată de America de Sud. Are barbă și mustață.

Trupul lui Matitiahu Damkov e construit într-un fel înșelător: bustul osos, slab, ca al unui adolescent, e puternic și flexibil într-un fel aproape nenatural. Oare ce impresie face un astfel de trup asupra femeilor? Bărbaților le stârnește un soi de jenă nervoasă.

Mâna stângă e formată din degetul mare și degetul mic. Între ele e un gol. „De fapt“, povestește Matitiahu Damkov, „în timpul războiului, oamenii au pierdut chiar și mai mult decât trei degete“.

Ziua lucrează la atelierul de fierărie, jumătate din trupul lui neacoperit strălucindu-i de sudoare, iar mușchii i se mișcă pe sub pielea netedă ca niște arcuri de metal întinse la maximum. Lipește, topește și montează garnituri metalice, sudează țevi, bate cu ciocanul uneltele îndoite și îndreaptă unelte vechi. Mâna lui dreaptă, cea întreagă, e destul de puternică ca să ridice singură barosul cel greu și să îl lase să cadă cu o ferocitate stăpânită pe metal.

Cu mulți ani în urmă, Matitiahu Damkov potcovea caii din kibbutz cu o măiestrie ieșită din comun. Pare-se că în Bulgaria se ocupase de creșterea cailor. Uneori încerca să explice cu un aer solemn, dar neclar cum se face diferența între caii de prăsilă și caii pentru muncă, amintindu-le copiilor adunați în jurul lui că el și asociatul lui, sau vărul lui, Leon, îngrijiseră caii cei mai de valoare dintre Dunăre și marea Egee.

În ziua în care kibbutzul a încetat să se mai folosească de cai, arta lui Matitiahu Damkov a fost dată uitării. Câteva fete au adunat potcoave abandonate și și-au împodobit camerele cu ele. Doar copiii care îl priviseră cum potcovea caii își mai amintesc uneori. Măiestria. Durerea. Mirosul îmbătător. Agilitatea. Galila, mușcându-și coada blondă, se uita la el de departe cu ochii ei migdalați, umbriți, ochii mamei, nu ai tatălui ei.

Ea nu va veni.

Nu cred în promisiunile ei.

Se teme de mine. E bănuitoare ca taică-său și isteță ca Tania. N-o să vină la mine. Și dacă va veni, n-am să-i spun. Iar dacă am să-i spun, n-o să creadă. O să se ducă să-i povestească totul lui Sașka. Nu rezolvi nimic doar prin cuvinte. Dar iată, aici sunt oameni și este lumină: e ora cinei. Poftă bună!

Pe fiecare masă scliffeau tacâmurile, cămile de metal și tăvile cu pâine. „Trebuie ascuțite“, le-a spus Matiahu Damkov vecinilor de masă. A tăiat în felii subțiri ceapa și roșiile, adăugând sare, oțet și ulei. „La iarnă, când va fi mai puțin de lucru, am să ascut toate cuțitele din sala de mese și am să repar și ulucul. De fapt, iarna e aproape. Hamsinul ăsta cred că a fost ultimul. Gata. Iarna o să ne ia pe nepregătite.“

În capătul sălii de mese, înspre boiler și bucătărie, în jurul ziarului de seară s-au strâns o grămadă de kibbutznici veterani slăbănogi, unii chei, alții cu părul alb. Despăturiseră ziarul și foile treceau de la unul la altul, după cum fuseseră „rezervate“. Unii propuneau interpretări proprii, alții se uitau la comentatori cu priviri amuzate de bătrâni oboșiți. Iar alții ascultau fără un cuvânt, pe fețe citindu-li-se o tristețe tăcută. Aceia, spunea Sașka, sunt cei mai credincioși. Care suferiseră durerea autentică a Mișcării muncitorești.

În timp ce bărbații șed în jurul ziarului și fac politică, femeile se înghesuie în jurul mesei organizatorului sarcinilor. Tania protestează cu voce tare. Fața îi e ridată, iar ochii, hărțuiți și oboșiți. Cu scrumiera de tablă pe care o ține între degete bate în masă în ritmul nemulțumirilor pe care le înșiruie: în primul rând, în al doilea rând, în al treilea rând. Corpul, îndoit parcă sub

greutatea nedreptății care i s-a făcut sau pe care o va suferi, îi e aplecat deasupra foilor pe care sunt trecute orele de lucru. Are părul grizonant. Matitihu Damkov îi aude vocea fără a înțelege ce spune. Cu siguranță organizatorul bate în retragere cu demnitate în fața furiei Taniei. Și iat-o cum culege fructele victoriei, îndreptându-și spatele și pornind direct spre masa lui Matitihu Damkov.

— Acum e rândul tău. Știi că am foarte multă răbdare, dar toate au o limită. Dacă lacătul nu e sudat până mâine-dimineață la ora zece, întorc tot kibbutzul pe dos. Există o limită, Matitihu Damkov! Să fie clar!

Fața lui s-a schimonosit într-atât, că urâtenia i s-a accentuat până la insuportabil, ca o mască de clown, ca o imagine de coșmar.

— Ei hai, spuse el cu voce scăzută. E și păcat să te enervezi, lacătul e sudat de câteva zile, dar n-ai venit să-l iei. Vino mâine. Vino când vrei. Pe mine nu trebuie să mă împingi de la spate cu lucrul.

— Să te împing de la spate? Eu? În viața mea n-am îndrăznit să împing de la spate pe cineva care muncește. Scuză-mă. Și sunt sigură că nu te simți jignit.

— Nu mă simt jignit. Dimpotrivă. Mă abțin tot timpul. Noapte bună.

Cu asta, evenimentele din sala de mese au luat sfârșit. A sosit momentul să mă întorc în cameră, să aprind o luminică, să mă așez pe pat și să aștept în tăcere. Și de ce mai am nevoie? Da. Țigări. Chibrituri. Scrurieră.

Curentul pulsează în arterele împletite, scâldând totul cu o lumină care îl epuizează: căsuțele noastre cu acoperișuri roșii, grădinile, aleile de beton crăpat, gardurile și grămezile de fiare vechi, tăcerea. Dâre de lumină slabe, șterse. Lumină îmbătrânită.

Reflectoarele sunt montate pe stâlpii de lemn care se întind la intervale egale de-a lungul gardului exterior. Farurile acelea se străduiesc să lumineze câmpiile și văile până înspre poalele munților. Lumina dinspre gard conturează un mic cerc de pământ arat. Dar dincolo de acest cerc e noapte și liniște. Noaptea de toamnă nu sunt negre. Nu aici. Culoarea nopților e aproape violetă. Răsare parcă deasupra câmpiilor, viilor și livezilor. Livezile au început să îngălbenească. Lumina blândă, violetă învăluie coroanele copacilor cu multă tandrețe, le încețoșează vârfurile și șterge distanța dintre obiectele neînsuflețite și viețuitoare. Stă în firea acestei lumini nocturne să distorsioneze imaginea lucrurilor neînsuflețite și să le insufle viață, un fel de tremur rece și fremătător, o vibrație veninoasă. Dar, în același timp, încetinește creaturile nopții, le îmblânzește mișcarea și le camuflează prezența iluzorie. De aceea nu putem vedea șacalii care ies din vizuinele lor. Și desigur ratăm imaginea botului lor moale care adumeacă aerul, labele care alunecă peste brazde, parcă atingându-le, parcă fără să le atingă.

Câinii din kibbutz – doar ei pot percepe profunzimea acestei mișcări de vrajă. Așa că latră și ei în noapte din invidie, groază și mânie. Și scormonesc pământul cu labele, încercând să se smulgă din lanțurile care aproape că îi sugrumă.